

În zilele de 22 și 23 mai 2025, la Deva s-a desfășurat conferința internațională cu tema „Între local și european – 240 de ani de la martirajul lui Horea, Cloșca și Crișan”. O conferință, trebuie să precizăm, în continuitate de preocupări cu aceea organizată în 2024 tot la Deva, consacrată bicentenarului nașterii lui Avram Iancu.

Din punct de vedere științific, prima zi a fost mai degrabă dezamăgitoare. Cele mai multe prezentări s-au plasat în registrul descriptivismului fastidios, stilul expunerii fiind când plat (Gheorghe Cojocaru, *Comemorarea răscoalei lui Horea în presa din România întregită*), când mai alert, susceptibil să creeze o anume impresie de vivacitate intelectuală (Constantin Necula, *Iconologia tripticului Horia, Cloșca și Crișan în presa bisericească – cu specială privire asupra ziarului „Telegraful Român” și „Revistei Teologice”, organe de presă ale Mitropoliei Ardealului*). Am asistat așadar la înșirui de referințe documentare sau chiar de locuri comune, fără vreo încercare de interpretare cauzală sau măcar de contextualizare factuală. (Sperăm ca, în eventualitatea publicării materialelor, autorii să dezvolte și să aprofundeze subiectele respective). Dintre excepții amintim comunicarea lui Paul Michelson, intitulată *Great Power Diplomacy, the Eastern Question and the 18th Century Transylvanian Peasant Uprising*. În ceea ce privește intervențiile, am constatat în mod regretabil tendința ca doi, trei participanți să monopolizeze dezbateră, tendință cu atât mai pernicioasă cu cât respectivii, în loc să sintetizeze ceea ce aveau de spus, aproape că mai livrau auditoriului încă o comunicare.

În a doua zi nivelul lucrărilor a fost categoric mai bun, probabil și pentru că temele tratate au fost mai aplicate. Avem în vedere, de pildă, comunicarea Anei Victoria Sima, *Când Horea intră în istoria românilor. Alexandru Sterca Șuluțiu și prima istorie a răscoalei de la 1784*, care a căutat să discearnă semnificațiile lucrării în raport cu problematica de ordin cultural și național a epocii; sau comunicarea susținută de Lucian Turcu, *150 de ani de la răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan. Semnificațiile inițiativelor culturale comemorative din anii 1934–1935*, analizând relația dintre valorificarea memoriei istorice, mobilizarea socială și legitimarea politică. Tot în sensul unei cercetări a receptării și utilizării memoriei răscoalei din 1784, dar în Vechiul Regat, ni s-a părut interesantă expunerea lui Mircea-Cristian Ghenghea, *Comemorări, politicianism, istorie. Anul 1784 în presa românească de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, cu trimitere implicită la dinamica și retorica jocului politic în regimul parlamentar. Pentru caracterul insolit, menționăm subiectul propus de Varga Attila: *Politia maghiară secretă, Societatea Carpați și centenarul răscoalei lui Horea*, care a semnalat o sursă arhivistică mai puțin cunoscută și totodată foarte ofertantă ca perspectivă de înțelegere asupra mișcării naționale românești din epoca dualismului austro-ungar. Discuțiile au implicat mai

mulți participanți decât în prima zi, au fost mai consistente sub aspectul schimbului de informații și de păreri, iar atunci când dialogul a survenit în mod spontan, ca la o masă rotundă, această manieră mai liberă de exprimare nu a depășit limitele admisibile în cazul unei dezbateri cu moderator.

Organizarea conferinței a fost excelentă. Remarcăm în context inițiativa de a reedita, cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Hunedoara, lucrarea lui David Prodan, *Răscoala lui Horea*, ce rămâne până astăzi o realizare de referință a istoriografiei românești. Consiliul Județean Hunedoara și Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” din Deva pe de o parte, Academia Română și Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca pe de altă parte au procedat, am putea spune, cu dedicație, reușind să asigure deopotrivă condiții de lucru optime și o atmosferă de ospitalitate autentică.

Alexandru Mamina